

DOI: <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2019-63-58-66>

УДК 378.147.091.214

АЛГОРИТМ РОЗРОБЛЕННЯ АВТОРСЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

©Бачісва Л.О.

*Українська інженерно-педагогічна академія***Інформація про автора:**

Бачісва Лариса Олександрівна: ORCID: 0000-0002-0188-6638; bachievalarisa@gmail.com, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри «Педагогіки, методики та менеджменту освіти», Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

У статті представлений алгоритм розроблення авторської освітньої програми. Проведений аналіз сутності поняття “авторська програма навчання” дозволив визначити, що в його трактуванні дослідники не враховують основні показники, які характеризують результат та продукт інтелектуальної роботи: новизна, актуальність та практична значущість; не акцентують уваги на оформленні її як об’єкту авторського права. На основі результатів аналізу літературних джерел та особистого досвіду сформульовано авторське визначення поняття “авторська освітня програма”. З метою спрощення процесу створення авторської освітньої програми нами розроблений та представлений алгоритм. Його особливістю є словесні згорнуті прописи кроків виконання діяльності та результати, які мають бути отримані після здійснення кожного з них. Етапи створення програми визначені у відповідності до логіки здійснення наукового дослідження. Таким чином, алгоритм розроблення авторської програми розглядається як процес реалізації прогностичного, інформаційно-аналітичного, модельно-проектувального, експериментально-вимірювального та оцінювально-рефлексивного етапів діяльності. Визначені мета та кроки виконання кожного етапу створення авторської освітньої програми: прогностичний (визначення цільової аудиторії та її освітніх потреб); інформаційно-аналітичний (збір та аналіз змісту матеріалів аналогічних навчальних програм, існуючої педагогічної теорії та практики роботи закладів освіти; відбір, детальний аналіз, оцінка наукової інформації офіційних програм, програмно-методичних матеріалів та інше); модельно-проектувальний (визначення узагальненої мети та назви курсу; формулювання завдань; відбір необхідного змісту та його опис; встановлення обсягу видів занять; визначення дидактичних складників (принципи, методи, форми та засоби навчання); аналіз ресурсної бази закладу освіти для реалізації курсу; створення системи контролю засвоєного змісту; підготовка методичних і дидактичних матеріалів); експериментально-вимірювальний (відпрацювання методики роботи за програмою; представлення результатів експериментального викладання); оцінювально-рефлексивний етап (уточнення соціального замовлення; аналіз можливостей закладу освіти щодо впровадження; оформлення авторського права на програму).

Ключові слова: авторська програма, інформаційно-аналітичний, модельно-проектувальний, експериментально-вимірювальний, оцінювально-рефлексивний етапи.

Бачісва Л.А. “Алгоритм разработки авторской образовательной программы”.

В статье представлен алгоритм разработки авторской образовательной программы. Проведенный анализ сущности понятия “авторская программа обучения” позволил определить, что в его трактовке исследователи не учитывают основные показатели, характеризующие результат и продукт интеллектуальной деятельности: новизна, актуальность и практическая значимость; не акцентируют внимания на оформлении ее как объекта авторского права. На основе результатов анализа литературных источников и личного опыта сформулировано авторское определение понятия “авторская образовательная программа”. С целью упрощения процесса создания авторской образовательной программы нами разработан и представлен алгоритм. Его особенностью являются словесные развернутые инструкции шагов выполнения деятельности и результаты, которые должны быть получены после осуществления каждого из них. Этапы создания программы определены в соответствии с логикой осуществления научного исследования. Таким образом, алгоритм разработки авторской программы рассматривается как процесс реализации прогностического, информационно-аналитического, модельно-проектировочного, экспериментально-измерительного и оценочной-рефлексивного этапов деятельности. Определены цель и шаги выполнения каждого этапа создания авторской образовательной программы: прогностический (определение целевой аудитории и ее образовательных потребностей); информационно-аналитический (сбор и анализ содержания материалов аналогичных учебных программ, существующей педагогической теории и практики работы

учреждений образования; отбор, детальный анализ, оценка научной информации официальных программ, программно-методических материалов и т.д.); модельно-проектировочный (определение обобщенной цели и названия курса; формулировки задач; отбор необходимого содержания и его описание, установление объема видов занятий, определение дидактических компонентов (принципы, методы, формы и средства обучения); анализ ресурсной базы учебного заведения для реализации курса, создание системы контроля усвоенного содержания, подготовка методических и дидактических материалов); экспериментально-измерительный (отработка методики работы по программе, представление результатов экспериментального преподавания) оценочно-рефлексивный этап (уточнение социального заказа, анализ возможностей учебного заведения по внедрению, оформление авторского права на программу).

Ключевые слова: авторская программа, информационно-аналитический, модельно-проектировочный, экспериментально-измерительный, оценочно-рефлексивный этапы.

L. Bachiєva. “An algorithm of the development of an author's educational program”.

The article presents an algorithm for developing an author's educational program. The analysis of the essence of the "author's educational program" concept makes it possible to determine that in its interpretation, researchers do not take into account the main indicators that characterize the result and product of intellectual activity such as novelty, relevance and practical significance, do not highlight the importance of presenting it as an object of copyright. On the basis of the results of the analysis of literary sources and personal experience, the author's definition of the concept "author's educational program" is formulated. In order to simplify the process of creating an author's educational program, we have developed and presented an algorithm. Its peculiarity is a detailed verbal instruction for the steps that should be taken to carry out activities and a description of the results that are expected to be obtained after each of them. Stages of the program are defined in accordance with the logic of scientific research. Thus, the algorithm of the author's program development is considered to be a process of realization of prognostic, informational-analytical, modeling-designing, experimental-measuring and evaluation-reflexive stages of activity. The goal and steps of each stage of creating an author's educational program are defined: prognostic (determining the target audience and its educational needs); informational-analytical (collection and analysis of content of materials of similar curricula, existing pedagogical theory and practical activity of educational institutions, selection, detailed analysis, evaluation of scientific information of official programs, program and methodological materials, etc.); modeling-designing (definition of the generalized purpose and name of the course, formulation of tasks, selection of the required content and its description, establishment of the number of types of classes, definition of didactic components (principles, methods, forms and means of teaching and learning), analysis of the resource base of the educational institution for the implementation of the course, creation of a system of controlling the acquisition of materials; preparation of methodological and didactic materials); experimental-measuring (design of a teaching methodology with regard to the program; presentation of the results of experimental teaching); evaluation-reflexive stage (clarification of social demand, analysis of the educational institution's capacity for the implementation of the program, registration of the copyright of the program).

Keywords: author's program, informational-analytical, model-designing, experimental-measuring, evaluative-reflexive stages.

Постановка проблеми. Прийняття Закону “Про освіту” (2017) дозволило окреслити основні ідеї та принципи побудови освіти в майбутньому. Передбачається академічна свобода, яка полягає в самостійності і незалежності учасників освітнього процесу під час проведення педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення і використання результатів наукових досліджень. Крім того, у відповідності до положень Нової української школи сучасний викладач зобов'язаний постійно професійно розвиватися, орієнтуючись на освітні потреби учня,

організуючи партнерство з учнем та його батьками. При цьому передбачається, що творчий та відповідальний викладач, який постійно працює над собою, отримує академічну свободу. Тобто він буде готувати власні авторські навчальні програми, власноруч обирати підручники, методи, стратегії, способи і засоби навчання; активно виражати власну фахову думку. Отже, уміння викладача писати програми курсів (авторські, адаптовані або інші) - вже не добре побажання, а необхідність. Особливо коли мова заходить про інноваційні перетворення в навчальних закладах України (багато з яких працюють у режимі експериментів). Крім того, впровадження свободи вибору підручників та навчальних

посібників, змісту, засобів, форм і технологій навчання роблять здатність створювати програми ще більш затребуваною. Саме тому виникає потреба у створенні чіткого алгоритму розроблення, реалізації та оцінки результатів авторських освітніх програм.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз джерел наукової інформації дозволив визначити цікаві і плідні приклади побудови авторських систем та авторських освітніх програм. Зокрема вагомий внесок у розвиток інноваційності системи освіти зробили М. Ачкасов, В. Біблер, В. Дурдуківський, Н. Гонтаровська, М. Гузик, О. Захаренко, Д. Лебедев, С. Мар'ясин, В. Сухомлинський, Я. Овсієнко, М. Палтишев, А. Сологуб, Л. Терещенко, І. Ткаченко, М. Чумарна, В. Шаталов, М. Щитинін та інші.

Виклад основного матеріалу. Метою статі є визначення сутності поняття “авторська освітня програма”, теоретичне обґрунтування та представлення алгоритму її розроблення, що відображає назву етапу діяльності, послідовність дій та результат їх реалізації.

Виклад основного матеріалу. Освітні курси сьогоденні розробляються відомими авторами підручників, провідними педагогами, спеціалізованими інститутами. Однак не всі і не завжди готові програми можуть відповідати потребам того чи іншого закладу освіти, нюансам процесу навчання. Вони не в повній мірі враховують (або зовсім не враховують) інтереси учнів освітньої установи, можливості і рівень підготовки викладачів, матеріально-технічні ресурси закладу освіти, регіональні і національні особливості, характерні риси соціально-культурної та економічної середовища певного мікрорайону, міста. Саме тому викладачі оновлюють (модернізують, адаптують) існуючі курси або беруться самостійно створювати авторські програми.

Аналіз наукової педагогічної літератури, зокрема робіт С. Гільміярової, Т. Ісаєвої, Д. Єрмакова, З. Каргіної, В. Каліти, О. Каспаржак, Л. Логінової, Л. Мосійчук, Л. Кабан, А. Сіденко, Н. Шаронової, дозволив встановити різноманітність визначення поняття “авторський курс”, “авторська програма”:

– документ, що визначає авторське бачення способу структурування змісту освіти; орієнтований на реалізацію мети і цінності сучасної освіти і конкретної предметної галузі; заснований на авторській психолого-педагогічній ідеї;

– спроектований самим педагогічним працівником (автором) на основі власної методичної концепції навчально-виховний

процес призначений для оновлення освіти і отримання певних (підвищених) результатів;

– вид освітньої програми, повністю створеної педагогом або колективом педагогів, що відрізняється новизною, актуальністю, призначеної для вирішення певної проблеми в освіті;

– результат інтелектуальної праці педагога і є результатом його дослідницької роботи з аналізу вже наявних програм даної тематики, сучасних методик, інноваційних технологій навчання, передового педагогічного досвіду;

– програма, розроблена індивідуально або колективно на основі оригінального задуму і власного педагогічного досвіду, яка не має аналогів у системі виховання і навчання;

– це програма, повністю створена педагогом (або колективом педагогів) і належить йому (їм) на правах інтелектуальної власності;

– навчальний курс, виконаний окремим учасником, який має відповідну тематичну освіту і наукові ступені не нижче магістра (повну вищу освіту).

Узагальнюючи наведені визначення, спираючись на власний досвід, надамо авторське трактування поняття “авторська освітня програма” - це навчально-виховна програма, яка розроблена педагогом індивідуально (або колективом педагогів) і відрізняється новизною, актуальністю, призначена для вирішення певної проблеми в освіті і належить йому (їм) на правах інтелектуальної власності.

На наступному етапі дослідження розглянемо класифікацію авторських програм (за С. Гільміяровою, Т. Ісаєвою, Д. Єрмаковим, З. Каргіною, В. Калітою, О. Каспаржак, Л. Логіновою, Л. Мосійчук, Л. Кабан, А. Сіденко, Н. Шаронової), які можуть бути розроблені:

1. За способом розроблення: адаптивні (пов'язані з пристосуванням вже наявних розробок до даного освітнього середовища); комбінаторні (в яких нова конструкція створюється завдяки новим сполученням відомих методів, засобів, форм навчання); радикальні (відбувається принципове оновлення змісту предмета).

2. За ступенем новизни: педагогічна інновація (створення і впровадження нововведень, породжених значущими змінами в практиці освіти, але не претендують на об'єктивну (тобто соціально значущу для країни, світу) новизну; педагогічний винахід (суспільно значуще практичне вирішення завдання в галузі освіти, що претендує на

об'єктивну новизну); педагогічне відкриття (встановлення раніше невідомих об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей, явищ, ефектів, принципів навчання і виховання).

3. За тривалістю реалізації: короткострокові (програми тематичних спецкурсів, розраховані на термін менше 1 навчального року); однорічні (програми, розраховані на 1 рік навчання); довгострокові (програми, розраховані на кілька років навчання, але не більше 6 років).

4. За особливостями розвитку: загальні (програми, орієнтовані на широкий контингент тих, хто навчається); спеціальні (програми, орієнтовані на особливості розвитку тих, хто навчається (для обдарованих і талановитих; для дітей та молоді з особливостями психофізичного розвитку).

Незалежно від типу авторської програми, її сутність полягає в пошуку і розробці нових, відмінних від існуючої практики цілей і цінностей освіти, які, в деяких випадках, навіть суперечать традиційним нормам; нового змісту при збереженні його традиційних цілей і цінностей; нових педагогічних технологій при збереженні існуючих цілей, цінностей і змісту; нових форм організації навчально-виховного процесу; нових цілей, цінностей, змісту і форм, технологій та інших компонентів педагогічної системи.

Очевидною ознакою (обґрунтуванням) авторської програми може служити те, що вона створюється педагогом (колективом педагогів) за власним бажанням, задумом з урахуванням: особистого педагогічного досвіду роботи в напрямку; педагогічної майстерності; власних напрацьованих методик, технологій навчання і виховання; запитів і потреб учнів та батьків; матеріальних, технічних, фінансових умов для реалізації програми.

При цьому метою створення авторської програми можна визначити: вирішення певної проблеми в освіті, досягнення різноманітності освіти і організації освітнього процесу та інше. Викладач, який розробляє свою освітню програму, повинен чітко усвідомлювати, що його програма є складовою частиною освітньої програми організації. Отже, вона повинна будуватися з урахуванням основних напрямів її діяльності. Обов'язкова умова складання авторської програми – це відповідність програми вимогам Закону України «Про освіту» та іншим нормативним документам, які впливають на систему освіти в Україні.

Створення авторської програми – складна і копітка справа, яка потребує не тільки досвіду педагогічної роботи та високої кваліфікації, а й

реальної самооцінки своїх можливостей. Усвідомлюючи це, автор програми повинен бути готовий відповісти на питання: в чому сенс програми; яким буде результат реалізації програми; в чому новизна і ступінь авторства; чи відповідає авторська ідея реальним потребам тих, хто навчається, їх інтересам і очікуванням; які переваги від програми отримають ті, хто навчається; чи є необхідність у такій програмі в закладі освіти; чи є достатні умови (матеріальні, технічні, фінансові) для здійснення програми в дійсності. Отже, уміння розробляти програми будь-яких курсів – важлива складова професійної діяльності педагога. Це дає можливість врахувати особливості і запити учнів, вирішувати засобами предмета пріоритетні завдання закладу освіти і адекватно відповідати на виклики сучасного суспільства. З метою спрощення процесу створення авторської програми, яка відповідає запитам сучасного суспільства, нами розроблено алгоритм діяльності. В цілому алгоритм у психолого-педагогічному розумінні – це загальнозрозумілий припис про виконання в певній послідовності елементарних операцій для розв'язання будь-якого завдання деякого класу. Зазначимо, що за результатами виконання діяльності за алгоритмом різними особами має бути отриманий один і той самий результат.

Існує багато різних класифікацій навчальних алгоритмів. У наукових роботах виокремлюють такі види алгоритмів: за призначенням; за підпорядкованістю; способом діяльності; характером зв'язків тощо (М. Ржецький) [10]; за ознаками: управління практичними й розумовими діями; кількість операцій (однокрокові й багатокрокові); предметний зміст: математичний, граматичний, хімічний тощо; рівень узагальнення: загальний і частковий; за кінцевим результатом: розпізнання й перетворення (В. Голіков) [4].

У педагогіці для запису алгоритмів використовуються два словесні способи: словесні розгорнуті описи, в яких виділено дискретні етапи у вигляді пунктів, що виражають підсумкову програму дій; словесні згорнуті приписи, в яких дискретні етапи не виділяються пунктами. Нами розроблений алгоритм із словесними згорнутими прописами та результатами, які мають бути отримані після здійснення діяльності. При цьому ми відзначаємо, що етапами розроблення авторської програми є: інформаційно-аналітичний, модельно-проектувальний, експериментально-вимірювальний та оцінювально-рефлексивний етапи як такі, що

ЗМІСТ ОСВІТИ

відповідають логіці здійснення наукового пошуку [1].

З метою якісного представлення розробленого алгоритму кожен етап

оформлений у таблицю. Почати роботу слід з першого – прогностичного етапу, послідовність дій щодо його здійснення та результатів роботи наведений у таблиці 1.

Таблиця 1

Прогностичний етап розроблення авторської програми

Діяльність	Результат
1. Вивчення інтересів учнів (бесіда, анкетування учнів та батьків) 2. Вивчення соціального замовлення батьків (бесіда, анкетування учнів та батьків) 3. Розгляд можливості побудови індивідуальної траєкторії навчання для окремих учнів (бесіда, анкетування учнів та батьків) 4. Вивчення думки учнів щодо мети та проблематики програми	1. Виявлено інтереси учнів до конкретної сфери діяльності у предметних галузях 2. Визначена потреба в розробці та реалізації авторського курсу 3. Встановлена цільова аудиторія та попередня тематика авторської програми 4. Визначена спрямованість курсу (елективний, спецкурс, факультатив та т.д.) 5. Погоджено з адміністрацією можливість розроблення та впровадження авторської програми

Результатом виконання прогностичного етапу є визначені інтереси учнів та соціальне замовлення батьків, окреслена цільова аудиторія майбутнього курсу, встановлена спрямованість курсу (елективний, спецкурс, факультатив та т.д.), отримано погодження від адміністрації щодо розроблення та впровадження авторської програми в освітній процес. На цьому етапі слід використовувати

такі методи педагогічного дослідження: бесіда, анкетування, опитування, тестування. Наступний етап спрямований на здійснення аналізу джерел наукової інформації, законодавчих та нормативних документів щодо. Алгоритм здійснення наступного інформаційно-аналітичного етапу діяльності наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Інформаційно-аналітичний етап розроблення авторської програми

Діяльність	Результат
1. Збір матеріалів (публікації в науково-методичних виданнях, книги, збірники курсів і ін.) 2. Аналіз змісту матеріалів, визначення рівня розробленості курсів даної тематики, аналогічних навчальних програм 3. Аналіз існуючої педагогічної практики роботи за аналогічними курсами 4. Відбір, детальний аналіз, оцінка навчально-педагогічної та науково-методичної літератури для створення авторського курсу 5. Аналіз офіційних програм, рекомендованих МОН України, програмно-методичних матеріалів у публікаціях, підручників, навчальних посібників тощо	1. Варіанти результату діяльності: 1.1. Підібрана програма курсу, що повністю задовольняє запити учнів і вимоги навчального закладу. Вона використовується викладачем у роботі практично без змін. 1.2. Підібрана програма курсу, яка задовольнить запити учнів і вимоги навчального закладу частково. Вона коригується, адаптується. 1.3. Програма, яка задовольнить запити і вимоги, не знайдена. Автором (викладачем) обґрунтовано необхідність, актуальність розробки та написання програми курсу; 3. Прийнято рішення, на основі чого (типової програми, програми навчальних закладів, коледжів, власного бачення вирішення тощо) буде розроблятися програма 4. Створено банк інформації, систематизованої, класифікованої, узгодженої з ідеєю майбутнього курсу, структури програми

Результатом виконання другого етапу є аналіз джерел наукової інформації та створення інформаційного банку систематизованих та класифікованих, узгодженої з ідеєю майбутнього курсу, даних. Інформаційно-аналітичний етап є дуже важливим, адже

грунтовний та системний аналіз педагогічної теорії та практики дозволяє викладачу визначитися в основному питанні: «Освітня програма, яка задовольняє визначені на прогностичному етапі вимоги, існує?». Позитивна відповідь на це питання дозволить

зупинити процес створення авторської програми, спрямувати його в напрямку реалізації та вдосконалення наявних розробок. Негативна відповідь на питання примушує продовжити шлях розроблення авторської програми та перейти до другого етапу. Метою

наступного етапу є моделювання та проектування майбутньої програми. Алгоритм здійснення наступного – модельно-проектувального етапу діяльності наведений у таблиці 3.

Таблиця 3

Модельно-проектувальний етап розроблення авторської програми

Діяльність	Результат
1. Визначення призначення курсу (узагальнена мета): поглиблене вивчення предмета; отримання додаткових знань із нього; вивчення методів наукового пізнання, оволодіння дослідницькими вміннями; синтез знань (міжпредметних курсів); освоєння способів застосування знань, умінь, навичок у різних професійних сферах та інші.	1.Визначено призначення (узагальнена мета) курсу.
2. Формулювання назви курсу відповідно до його призначення.	2.Сформульована назва курсу.
3. Уточнення мети (цілей) упровадження даного курсу в навчальний план закладу.	3.Сформульовані цілі та завдання авторського курсу.
4. Формулювання завдань, спрямованих на досягнення заявленої мети.	4.Проведено відбір змісту по блоках і модулях.
5. Відбір необхідного змісту, на основі якого будуть вирішуватися завдання і досягатися очікувані результати.	5.Спроектовано очікуваний результат (знати / розуміти, вміти / володіти, застосовувати / використовувати в повсякденному житті і т.д.)
6. Прописування очікуваного результату (знати / розуміти, вміти / володіти, застосовувати / використовувати в повсякденному житті тощо).	6. Здійснено аналіз початкових умов навчання (знань, умінь учнів)
7. Визначається мінімально необхідний обсяг базових знань, умінь, практичних навичок для досягнення поставлених цілей та очікуваного результату.	7. Встановлено дидактичні одиниці (поняття, закони і т.д.), що підлягають вивченню.
8. Встановлюється мінімально необхідний обсяг лекційних, практичних, лабораторних, експериментальних, проектних робіт для отримання учнями практичного досвіду, формування компетентностей.	8. Визначений обсяг теоретичної та практичної частин програми.
9. Визначаються і остаточно формулюються назви розділів, тем програми (блоків, модулів).	9. Уточнено кількість годин, необхідних для вивчення курсу.
10. Описується зміст програми, її теоретичної та практичної частин.	10. Розроблений тематичний план курсу.
11. Визначаються принципи, форми, методи та засоби навчання та контролю.	11. Виконана робота над темами теоретичної та практичної частин: сформульовані оперативні цілі вивчення теми (формулювання здійснюється у відповідності до рівнів засвоєння навчального матеріалу В. Беспалько або таксономії цілей за Б. Блумом); створена логіко-семантичної структури, плану та конспекту навчального матеріалу.
12. Аналіз ресурсної бази реалізації курсу.	12. Обрані принципи, форми, методи та засоби навчання та контролю.
13. Описуються форми звітності учнів за підсумками проходження курсу.	13. Прописана база реалізації курсу (інформаційні, матеріально-технічні та інші ресурси).
14. Складання списку літератури, використаної при написанні програми.	14. Прописані зв'язки із закладами неформальної та інформальної освіти.
15. Підготовка методичних і дидактичних матеріалів для реалізації програми.	15. Підібрані різноманітні освітні ресурси.
16. Самоаналіз проекту програми курсу.	16. Уточнено терміни та форми контролю (усна, письмова, тестова, програмована).
17. Оформлення документа.	17. Вказані форми звітності учнів (письмова робота, усна відповідь) та система оцінювання.
	18. Складений список використаної та рекомендованої літератури.
	19. Створено банк методичних і дидактичних матеріалів для викладача та учнів.
	20. Внесено остаточні корективи та уточнення в програму.

Зазначимо, що за результатами реалізації третього етапу серед обраних принципів навчання можуть бути: традиційні (науковості, систематичності та послідовності, доступності навчання та інші) [5] або інноваційні (навчання на дослідженні, узгодження цілей, змісту та очікуваних результатів навчання; наступності й перспективності навчання; взаємозв'язаного формування ключових та предметних компетентностей; логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей; можливості реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси; творчого використання викладачем програми в залежності від умов навчання; адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів тих, хто навчається). Серед обраних форм навчання слід відзначити традиційні (індивідуальна, групова, фронтальна) [5], інноваційні (“Перевернуте” навчання (flipped learning), змішане навчання (моделі “Ротація аудиторії»; “Гнучка”, “Самоосвіта”, “Онлайн-орієнтована”, “Онлайн-лабораторія”, “Очно-орієнтована”; інтерактивні форми (e-learning, m-learning, u-learning, f-learning, blended-learning) та інші. Серед обраних методів навчання відзначимо традиційні (групи методів: словесні, наочні, практичні) [5], інноваційні (кейс-технології, “круглий стіл”,

дебати; ділові ігри, тренінги, відео конференції, “мозковий штурм”, фокус-групи, рольові ігри, групові дискусії, метод проектів та інші). Серед обраних засобів навчання, що забезпечують реалізацію поставлених завдань досягнення очікуваних результатів, визначимо: традиційні (групи засобів навчання: друковані, екранно-звукові, об’ємні) [5], інноваційні (блоги (Веб-квести, Блог-квести); електронні засоби загальнодидактичного спрямування (педагогічний програмний засіб; бібліотека електронних наочностей; електронний задачник; мультимедійний курс; програмно-методичний комплекс; навчальне програмне забезпечення для викладання та вивчення предмета; дистанційний курс; інтегрований електронний комплекс; електронний атлас); програмно-педагогічні засоби (електронний підручник, електронний довідник тренажерний комплекс (комп’ютерні моделі, конструктори й тренажери); електронний лабораторний практикум; комп’ютерна система тестування; система планування процесу навчання); контрольно-діагностичної системи Test-W2 та інші.

Метою наступного етапу є експериментальне вимірювання результатів реалізації авторської програми. Алгоритм здійснення наступного експериментально-вимірювального етапу діяльності наведений у таблиці 4.

Таблиця 4

Експериментально-вимірювальний етап розроблення авторської програми

Діяльність	Результат
1. Перевірка правильності основних ідей. 2. Коригування, якщо необхідно, елементів програми (принципів, методів, форм, засобів навчання, очікуваних результатів, системи контролю, системи оцінювання, методичного забезпечення, НМК). 3. Відпрацювання методика роботи за програмою. 4. Результати експериментального викладання представлені педагогічної громадськості (статті, доповіді на наукових конференціях, доповіді на семінарах та інше).	1. Відпрацьована методика роботи за програмою. 2. Внесено необхідні корективи в реалізовану програму. 3. Розроблено, якщо необхідно, додаткове методичне забезпечення (посібник, робочий зошит та інші компоненти навчально-методичного комплексу).

Реалізація експериментально-вимірювального етапу дозволяє визначити ефективність розробленої авторської програми. Метою наступного етапу є оцінка та аналіз програми.

Алгоритм здійснення оцінювально-рефлексивного етапу діяльності наведений у таблиці 5.

Таблиця 5

Оцінювально-рефлексивний етап розроблення авторської програми

Діяльність	Результат
<p>1. Досліджується, щорічно уточнюється соціальне замовлення учнів, батьків на вивчення даного курсу.</p> <p>2. Аналізуються можливості навчального закладу для реалізації програми, оновлюється ресурсна база.</p> <p>3. Оформлення авторського права на авторський курс.</p>	<p>1. Оцінені результати впровадження методики роботи за програмою.</p> <p>2. Точно встановлюється: число учнів, які відчують потребу в даному курсі; ресурси, що забезпечують реалізацію програми.</p> <p>3. Підготовлені документи для оформлення авторського права на авторську програму: екземпляр твору в матеріальній формі (на паперовому або електронному носії); відомості про автора (П.І.Б, місце проживання, дата народження); доручення патентним повіреним на представництво інтересів автора перед Міністерством економічного розвитку України.</p>

Авторська програма, яка отримала позитивну оцінку учнів і забезпечила досягнення поставлених цілей, має бути впроваджена в практику роботи закладу освіти та оформлена як об'єкт авторського права.

Отже, у представленому алгоритмі сформульовані етапи розроблення та реалізації авторської програми; надано достатньо детальний опис діяльності щодо реалізації кожного етапу та результат, який має бути отриманий після її здійснення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Представлений алгоритм містить етапи здійснення розроблення авторської

освітньої програми. Зазначимо, що етапи визначені у відповідності до логіки здійснення наукового дослідження. У зв'язку з тим, що процес створення та реалізації авторської методики є по суті дослідницьким процесом. Авторський курс виділяє викладача серед інших своєю індивідуальністю, креативністю, різноманітністю. В очах своїх студентів (учнів) викладач стає кимось неповторним, не схожим ні на кого, бо повністю задовольняє запити учнів і вимоги закладу освіти, соціального замовлення батьків, а також забезпечує можливості побудови індивідуальної траєкторії навчання для окремих учнів.

Список використаних джерел:

1. Бачієва Л. О. Дослідницька компетентність викладача в умовах упровадження інноваційних технологій навчання / Л. О. Бачієва // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. – Харків : УПА, 2018. – № 56-57. – С. 105-113.

2. Каргина З. А. Взаимодействие учреждений дополнительного образования с семьей в развитии личности ребенка / З. А. Каргина // Внешкольник. – 2002. – № 5. – С. 16-17.

3. Гильмиярова С. Г. Технологический подход к разработке и оценке авторских учебных программ в России и Северной Америке / С. Г. Гильмиярова // Школьные технологии. – 2002. – № 4. – С. 141-145.

4. Голиков В. Д. Использование алгоритма в процессе воспроизводящей и творческой деятельности учащихся : автореф. дис. ... канд. пед. наук / В. Д. Голиков. – М., 1983. – 16 с.

5. Дидактичні основи професійної освіти: підручник / О. Е. Коваленко [та ін.]; за ред. д-ра пед. наук, проф. О.Е. Коваленко; Укр. інж.-пед. акад. – Харків : Мадрид, 2017. – 238 с.

6. Ермаков Д. С. Элективные курсы для профильного обучения / Д. С. Ермаков // Педагогика. – 2005. – № 2. – С. 36-41.

7. Каспаржак А. Г. Схема разработки программы авторского курса по выбору (для предпрофильной подготовки в 9-х классах) / А. Г. Каспаржак, Л. Ф. Иванова // Практика административной работы в школе. – 2003. – № 6. – С. 10-13.

8. Логинова Л. Г. Методика работы над авторской образовательной программой / Л. Г. Логинова // Методист. – 2004. – № 5. – С. 52-56.

9. Мосійчук Л. М. Створення авторської навчальної програм: методичні рекомендації / Л. М. Мосійчук. – Рівне : НМЦПТО, 2015. – 30 с.

10. Ржецкий Н. Н. О содержании понятий “надёжность” и “алгоритм” в учебной деятельности / Н. Н. Ржецкий // Вопросы психологии. – 1969. – № 3. – С. 93-98.

11. Сиденко А. Авторская разработка: вопросы, на которые необходимо ответить ее создателю / А. Сиденко // Директор школы. – 2001. – № 9. – С.72-79.

12. Технологія розробки навчальної програми : методичні рекомендації / укладач Л. В. Кабан. – Біла Церква : КОПОПК, 2008. – 48 с.

13. Шаронова Н. В. Методические рекомендации по разработке авторской программы

учебного курса / Н. В. Шаронова // Завуч. – 2000. – № 4. – С. 88-91.

14. Шестернинов Е. Е. Методические рекомендации по разработке авторских учебных программ / Е. Е. Шестернинов, М. Н. Арцев // Практика административной работы в школе. – 2003. – № 5. – С. 3-12.

References:

1. Bachiieva, LO 2018, 'Doslidnytska kompetentnist vykladacha v umovakh uprovadzhennia innovatsiinykh tekhnolohii navchannia' [Research competence of the teacher in the context of the introduction of innovative learning technologies], *Problemi inzhenerno-pedahohichnoi osviti*, Ukrainska inzhenerno-pedahohichna akademiia, Kharkiv, no. 56 57, pp. 105-113.

2. Kargina, ZA 2002, 'Vzaimodejstvie uchrezhdenij dopolnitelnogo obrazovaniia s semej v razvitii lichnosti rebenka' [The interaction of institutions of additional education with the family in the development of the child's personality], *Vneshkolnik*, no. 5, pp. 16-17.

3. Gilmijarova, SG 2002, 'Tehnologicheskij podhod k razrabotke i ocenke avtorskih uchebnyh programm v Rossii i Severnoj Amerike' [Technological approach to the development and evaluation of copyright curricula in Russia and North America], *Shkolnye tekhnologii*, № 4, pp. 141-145.

4. Golikov, VD 1983, 'Ispolzovanie algoritma v processe vosproizvodjashhej i tvorcheskoi dejatel'nosti uchashchih'sja' [The use of the algorithm in the process of reproducing and creative activity of students], *Kand.ped.n. abstract*, Moskva.

5. Kovalenko, OE et al. 2017, *Dydaktychni osnovi profesiinoi osviti* [Didactic-based vocational education], Ukrainska inzhenerno-pedahohichna akademiia, Madryd, Kharkiv.

6. Ermakov, DS 2005, 'Jelektivnye kursy dlja profil'nogo obuchenija' [Elective courses for specialized training], *Pedagogika*, no. 2, pp. 36-41.

7. Kasparzhak, AG & Ivanova, LF 2003, 'Shema razrabotki programmy avtorskogo kursa po vyboru (dlja predprofil'noj podgotovki v 9-h klassah)' [Scheme of development of the program of the author's course of choice (for pre-profile training in 9th grade)], *Praktika administrativnoj raboty v shkole*, no. 6, pp. 10-13.

8. Loginova, LG 2004, 'Metodika raboty nad avtorskoj obrazovatel'noj programmoj' [The method of work on the author's educational program], *Metodist*, no. 5, pp. 52-56.

9. Mosiichuk, LM 2015, *Stvorennia avtorskoj navchal'noi prohramy*, [Creation of author's educational programs] NMTsPTO, Rivne.

10. Rzheckij, NN 1969, 'O sodержanii ponjatij "nadjozhnost'" i "algoritm" v uchebnoj dejatel'nosti' [On the content of the concepts "reliability" and "algorithm" in educational activities], *Voprosy psihologii*, no. 3., pp. 93-98.

11. Sidenko, A 2001, 'Avtorskaja razrabotka: voprosy, na kotorye neobhodimo otvetit ee sozdatel'ju' [Authoring: questions that need to be answered by its creator], *Direktor shkoly*, no. 9, pp.72-79.

12. Kaban, LV (comp.) 2008, *Tekhnolohiia rozrobky navchal'noi prohramy* [Technology development curriculum], KOIPOPК, Bila Tserkva.

13. Sharonova, NV 2000, 'Metodicheskie rekomendacii po razrabotke avtorskoj programmy uchebnogo kursa' [Guidelines for the development of the author's program of the training course], *Zavuch*, no. 4, pp. 88-91.

14. Shesterninov, EE & Arcev, MN 2003, 'Metodicheskie rekomendacii po razrabotke avtorskih uchebnyh programm' [Guidelines for the development of copyright curriculum], *Praktika administrativnoj raboty v shkole*, no. 5, pp. 3-12.

Стаття надійшла до редакції 05.03.2019р.